

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Свилен Тутеков

Православен богословски факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и
Методий“

на дисертационен труд на Ваня Величкова Карчина

на тема: **„Християнската любов към ближния в съвременния
секуларен контекст: Проблеми и предизвикателства“**

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“

научна област – 2. *„Хуманитарни науки“*

професионално направление – 4. *„Религия и теология“*

научна специалност – *„Нравствено богословие“*

Представеният от Ваня Карчина дисертационен труд е опит за критично богословско осмисляне на основните проблеми и предизвикателства, които съвременният секуларен контекст поставя пред любовта към ближния като фундаментална християнска ценност. Темата е интересна и актуална, доколкото секуларизацията е неизменна характеристика на модерното и постмодерното общество и се отразява на всяка проява на християнския етос. Ваня Карчина избира за фокусна на изследователския си интерес християнската любов към ближния и търси начините, по които секуларизацията на съвременното българско общество влияе върху

тази базисна християнска добродетел. Нейната основна теза гласи: „Отдръпването от Бога и липсата на жива, просветена вяра, води до промяна на разбирането на християнската любов към ближните. А от изпълването ѝ със секуларен контекст – произлизат кризите и сътресенията в днешното българско общество” /стр. 27/. От формулировката е очевидно, че идейният замисъл на работата е да се изследват *промените на ценностните нагласи* спрямо любовта към ближния в процеса на секуларизация на българското общество и кризите, които тези промени предизвикват. Това се потвърждава и от определянето на предмета на дисертационното изследване: „Предмет на изследването е съвременният секуларен контекст, който повлиява ценностната система и влияе върху съдържанието, което се влага в християнската любов към ближния, както и свързаните с него духовно-нравствени проблеми в българското общество” /стр. 25/. Така при уточняването на методологическите параметри на изследването остават поне две неясноти: 1/ дали изследването се провежда в полето на етиката, за което заявка намираме в първа и втора глава или по-скоро на терена на социологията и 2/ в самата формулировка на темата би следвало да има ясно указание, че то е прицелено в българското общество и то в определен хронологичен отрязък. Последното се заявява нееднократно, а и на практика е вградено в самата структура на работата. Във всеки случай методологическото изясняване на тези два момента биха придали на дисертационния труд много по-голяма методологическа прецизност и по-ясен профил. Всъщност липсата на методологическа последователност и

„прескачането“ от полето на етиката в това на социологията и обратно замъглява иначе интересни и приноси анализи на микроравнище. Във всеки случай Ваня Карчина представя солидно по обем изследване, в което поставя значими за християнската етика въпроси.

Дисертационният труд е изпълнен в 355 стандартни страници и съдържа увод, три основни глави, заключение, списък с използвана литература /разделена на извор и първична литература, църковни становища и документи, научно-критични изследвания, както и електронни ресурси/ и три приложения. Работата е относително добре структурирана с оглед избрания подход: да се върви от принципните богословски постановки към социо-историческото и емпирично равнище на анализ. *Първа* глава представя основни акценти от библейското и светоотеческото учение за любовта към ближния и проявите ѝ в живота на Църквата. Тук не става ясно по какъв признак в т. 3 са избрани определени представители на светоотеческото богословско предание, докато други липсват /вж. с. 61-72/. Във *втора* глава се прави сравнителен анализ между секуларната и християнската етика, като се изследват принципите на двата типа аксиология. В последния параграф се търсят социалните измерения на любовта към ближния – пространството на семейството, образованието и т.н. В последната *трета* глава Ваня Карчина очертава социо-културните измерения на секуларизацията на българското общество през ХХ в. и поставя въпроса как тя става

причина за актуалните духовно-нравствени проблеми. В края на всяка глава са направени изводи и заключения, в които се обобщават резултатите от направения анализ.

Представеният дисертационен труд обхваща и се опитва да интегрира около темата за любовта към ближния множество важни микротеме. Разработката е солидна по обем и в нея присъстват мненията на основните авторитети по изследваната тема. Ясно личи стремежа на Ваня Карчина да представи всеобхватен текст, в който да са включени всички аспекти на изследваната от нея тема. В цялото изложение на дисертационния труд тя убедително отстоява тезата си и за целта привлича аргументи от различни области на богословското знание. Ваня Карчина показва уменията да обобщи важни богословски постановки и да приведе мненията на основни авторитети по изследваната тема. Текстът е сравнително хомогенен и в изложението лесно може да се проследи вътрешната му логика. В техническо отношение работа е изпълнена добре, а използваната литература е цитирана коректно.

В справката с научни приноси са посочени три, които са своеобразно обобщение на извършеното в дисертационното изследване. Ваня Карчина заявява, че то е „Първи опит в българското богословие за богословско-етическо изследване на актуалното състояние на християнската любов към ближния в български контекст” /принос 1/ и че принос на нейното изследване е „извеждане и анализ на проблемите, които са резултат от секуларното разбиране

на любовта по отношение на семейството, училището и обществените отношения” /принос 2/. Действително, в дисертационния труд присъстват важни и интересни наблюдения по темата и са привлечени мненията на много автори. Това важи особено що се отнася до сравнителния анализ на аксиологията съответно на секуларната и християнската етика и по отношение на ценностната нагласа към семейството, образованието и възпитанието на младите /вж. гл. 2 и 3/. От друга страна споменатият методологически релативизъм и смесването на богословския анализ със социо-историческата дескриптивност създава множество рискове за последователната концептуализация на иначе пространно изследваните въпроси. Относно посочения трети принос считам, че в дисертационния труд действително присъства „опит за изграждане на систематичен подход и обобщаване на емпиричните данни на емпирични изследвания на ценностните нагласи в българското общество”. Изследваната емпирична верификация на богословско-етическите тези е несъмнено важна изследователска задача и Ваня Карчина определено прави крачка в тази посока. Тъкмо затова смятам, че ако фокусът на нейното дисертационно изследване беше съсредоточен в емпирично-социологичния анализ на секуларизацията на християнските ценности с фокус любовта към ближния, то щеше да има още по-голяма научна стойност.

Заклучение:

В заключение ще заявя, че представеният от Ваня Карчина дисертационен труд е завършено и самостоятелно научно изследване, което отговаря на законовите изисквания и академичните стандарти. С оглед на това оценявам положително представения дисертационен труд и препоръчвам на членовете на научното жури да присъдят на Ваня Карчина образователната и научна степен „Доктор“ в научна област: 2. *Хуманитарни науки*, професионално направление 4. *„Религия и теология“*, по научна специалност *„Нравствено богословие“*. За настоящата процедура заявявам, че ще гласувам „за“.

22.02.2022 г.

доц. д-р Свилен Тутеков

гр. В. Търново

(.....)